
Dels Pomells de Joventut a la col·lectivització obrera. Catalanistes i sindicalistes a la Colònia Güell (1931-1939)

Josep Padró i Margó

Santa Coloma de Cervelló: Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat, 2007

resenyes

CARME SOLSONA SORROSAL

Sense cap mena de dubte la historiografia sobre les col·lectivitzacions agrairà el llibre de Josep Padró. Es tracta d'una anàlisi documentada i prou exhaustiva de la colònia Güell, des dels inicis fins pràcticament el tancament de la fàbrica, per bé que els temes centrals són, òbviament, la Segona República i, sobretot, la Guerra Civil. L'autor, nascut després de la desfeita, ens ofereix un llibre didàctic, amb llenguatge directe i amb força coneixement de les fonts orals i documentals. De fet, observant el seu currículum, podem constatar que des de 1986 es dedica a l'estudi del tema de les colònies de la Segona República.

Combina l'exposició rigorosa dels episodis de la història de cada etapa amb l'aportació de la història local i fuig de la reflexió política per poder-nos oferir uns coneixements que sovint s'aproximen a una novel·la d'aventures, atès que els episodis no sempre s'esdevenen com nosaltres pensem i, certament, la colònia Güell té la seva originalitat.

El llibre s'inicia amb la imatge d'una colònia política-ment dretana, on la Lliga obtenia bons resultats electorals, amb una lluita sindical escassa i una significació religiosa important. De fet, els desconexors de la colònia ens hem documentat força sobre l'associació juvenil que dona títol al llibre, Els Pomells de Joventut, creada per Folch i Torres, juntament amb altres organismes de caràcter moral i religiós, com ara Les Filles de Maria o el Centre de Sant Lluís. Aquests primers quatre capítols de l'obra transcorren pacíficament i ofereixen una imatge plà-

Dels Pomells de Joventut a la col·lectivització obrera

**Catalanistes i sindicalistes
a la Colònia Güell
(1931-1939)**

cida de la colònia. Un dels factors que contribueixen a donar aquesta imatge és el de la família Güell que, el 1905, va tenir un gest humanitari amb un nen obrer accidentat.

Des de la seva fundació el 1890, la colònia Güell ja va mostrar-se diferent en comparació amb d'altres. Per exemple, observem com alguns treballadors foren regidors de l'ajuntament de Santa Coloma de Cervelló, fet que ens mostra la capillaritat que

hi havia entre colònia i municipi, tot i que la colònia s'organitzava de forma autònoma i depenia de l'empresa. Un altre fet diferenciador, a tall d'exemple, és el de com els treballadors es desvincularen de la vaga de la Canadencia i, en canvi, els amos van preferir quedar bé amb la patronal. La qual cosa, com diu l'autor, devia representar un primer ensurt per als treballadors. De tota manera, en el període de la *dictablanda* del general Berenguer, ja començaren a sorgir les primeres manifestacions sindicals.

Així doncs, tot aquest model de pau social va quedar trasbalsat amb la proclamació la República i, aleshores, el mapa electoral i sindical canvià: els vots de la Lliga foren per a ERC i la CNT començà a tenir força afiliats; a la colònia Güell més que faistes eren trentistes. Els pocs pagesos que hi havia a la colònia i a Santa Coloma de Cervelló varen simpatitzar amb la Unió de Rabassaires. El repàs a les candidatures de la Segona República i l'entranyable visita del president Macià són episodis que no es poden deixar perdre. Tot el recorregut sindicalista de la colònia és força curiós, des del trentisme a la

instauració del Partido Sindicalista que, justament com diu l'autor, representa la quadratura del cercle. En qual-sevol cas, aquest partit recull una quinzena llarga de militants, entre ells el jove Josep Tarradellas i altres persones que seran el fil conductor d'aquest estudi per diferents raons (Isidre Grañé, Vicenç Ramisa, Gregori Font, Josep Chalmeta...).

La formació del govern dretà del Bienni Negre i els esdeveniments del 6 d'octubre van encoratjar els ànims del jovent nacionalista de la colònia. No oblidem que, ja des dels inicis, la colònia s'havia caracteritzat per un catalanisme conservador però ferm, que havia contestat (cas de l'alcalde de Sant Boi) al mateix Alejandro Lerroux i havia fet la viu viu durant la dictadura de Primo de Rivera. En aquell moment, alguns d'ells, com el jove Jaume Martínez Vendrell, entraren en contacte amb *Nosaltres Sols*, uns com a militants i d'altres com a simpatitzants.

Davant de situacions adverses com l'alçament militar del 18 de juliol de 1936, a la colònia la resposta seguirà la línia de la pau social, malgrat l'inici de la Guerra Civil que duraria tres anys. A Santa Coloma es creà el Comitè de Milícies Antifeixistes integrat per gent amb una ideologia política coneguda ja durant la república i lligada a ERC, Partit Sindicalista, Estat Català-Nosaltres Sols (Jaume Martínez Vendrell), UR i CNT. Es dictaren les mesures habituals, però sortosament no van tenir lloc les escenes d'anticlericalisme tan ferotges d'altres indrets de Catalunya. D'altra banda, també calia fer llistes de voluntaris per anar al front, i entre aquests voluntaris trobem líders de la talla d'Isidre Grañé o del mateix Jaume Martínez; les escoles passaren a ser públiques, atès que les monges havien fugit i dependrien del CENU; es requisaren edificis que abans eren de l'Església i es destinaren a partits o sindicats; es construïren refugis i, naturalment es col·lectivitzà la fàbrica. Aviat calgué crear la "Diada del combatent" i reberen les males notícies de morts i desapareguts al front de guerra; la xifra arribà a 21, prop del 2,1% de la població de la colònia.

A l'hora d'aplicar el Decret de Col·lectivitzacions, el Comitè d'Empresa volia fer desaparèixer el sistema de colònia per tot el que havia implicat de submissió a l'amo, però el Pla Tarradellas va rebutjar-se en assemblees de veïns i de pagesos. La pagesia va preferir disposar de la terra en arrendament, que els lligava més a la producció, i, en canvi, varen veure la col·lectivització com una via per arrebatar-los la terra. Es va optar, doncs, per una *municipalització parcial*, com diu l'autor. I és que la pagesia sempre va sintonitzar més amb la Unió de Rabassaires que amb la CNT. Pel que fa a la fàbrica, el

Consell d'Economia presidit pel conseller Josep Tarradellas dictà un seguit d'indicacions diferents segons la situació de l'empresa. A la colònia Güell l'amo havia fugit i el comitè d'empresa quedava constituït per persones políticament significatives: Isidre Grañé, Josep Chalmeta, Marcel·lí Boladeras, etc. L'actuació econòmica i social del comitè, malgrat la guerra, va ser important i diversa, per bé que van tenir lloc episodis difícils relacionats amb sou i feina.

Quan el front arribà al Baix Llobregat, el gener de 1939, i els sollevats posaren fi a totes les mesures instaurades pels governs de la República, la colònia canviava de forma d'explotació i retornava a la família Güell. En pocs anys havia viscut grans transformacions. En referència amb aquest aspecte, particularment considero una mica agosarada l'afirmació de Josep Padró que la colònia passa "...de la *carrincloneria catalanista, catòlica i monàrquica a la nova situació...*". Crec que l'afirmació mereix una reflexió històrica per tal de no apostar per una situació única, banalitzant el període anterior.

Després de la guerra tindrà lloc la repressió franquista i, naturalment, la colònia no en restarà al marge, ja que és com un microcosmos on es produeixen tot tipus de situacions, des dels exiliats, camps de concentració i consells de guerra o els que decideixen passar-se als insurrectes i, en aquell moment, guanyadors per diferents raons, com és el cas de Josep Chalmeta, el carlí. Tampoc no podem oblidar els que, malgrat tot, seguiran resistint-se a ser perdedors.

En general, a tota l'obra es tracta molt bé la qüestió cultural, des de l'Ateneu a les publicacions diverses, com la Biblioteca Popular, els balls de sardanes i les corals. No podem menystenir, tampoc, la participació de la dona en el món associatiu al començament de la República, que augmentarà durant la guerra i les col·lectivitzacions, encara sense arribar a la igualtat, per bé que la ideologia franquista fagocitarà totes les millores en aquest aspecte.

També queda molt ben resolta l'explicació de la religiositat a la colònia abans de la República i les primeres mostres de laïcisme i canvis de moral, però sense cap mostra d'anticlericalisme a l'inici de la guerra.

En les aproximacions biogràfiques finals eleva alguns dels protagonistes a la categoria d'herois, tant per les seves proeses com per les seves decisions; és el cas, per exemple, de Jaume Martínez Vendrell, que d'altra banda ja coneixiem gràcies a la publicació de les seves memòries el 1991, però que ara ens situa en un entorn geogràfic concret i en uns moments històrics difícils.

No voldria bandejar la presència de fotografies, il·lustracions i quadres amb resultats electorals, càrrecs, morts al front, etc. que constitueixen un fil propi de lectura visual. La bibliografia em sembla prou ben escollida, però bé que hi trobo a faltar les obres d'Albert Pérez Baró, gran especialista en cooperatives i que, d'altra banda, sé que l'autor ha consultat perquè el cita.

Dos retrets, tanmateix. M'agradaria que la seva familiaritat amb les persones de la Colònia pogués plasmar-se de manera més planera i cordial (cas de l'avi de l'autor). D'altra banda, l'estructura conceptual i l'estil narratiu són força diferents entre la primera part de l'obra, abans de la República, i la segona, República i Guerra Civil, en la qual s'ha de subratllar el caràcter pedagògic i divulgador. **resenyes**